

ΜΕΤΑΚΙΝΟΥΜΕΝΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ

ΑΥΛΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

**TRANSHUMANT LIVESTOCK
FARMING SYSTEM**

INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE

Οι καταβολές της μετακινούμενης κτηνοτροφίας

Αποτελεί εξέλιξη της νομαδικής κτηνοτροφίας η οποία άνθισε ιδιαίτερα επί Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, όπου είχαμε ελεύθερη μετακίνηση των κοπαδιών μεταξύ των βοσκοτόπων της τεράστιας Αυτοκρατορίας για περισσότερες από δύο φορές το χρόνο. Αναφέρεται ότι κοπάδια από την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη μετακινούνταν στα παράλια της Σμύρνης για να «ξεχειμωνιάσουν».

Μετά τη διάλυσή της και τον καθορισμό εθνικών συνόρων, οι μετακινήσεις των κοπαδιών περιορίζονται εντός των εθνικών συνόρων της κάθε επικράτειας δύο φορές το χρόνο μεταξύ θερινών και χειμερινών βοσκοτόπων.

Σκοπός των μετακινήσεων των κοπαδιών ήταν η εξασφάλιση της διατροφής των ζώων.

Τη βάση της οικονομικής λειτουργίας της μετακινούμενης κτηνοτροφίας αποτέλεσε το «τσελιγκάτο» (συνεταιριστικό ποίμνιο). Τη μετακίνηση των κοπαδιών συνόδευσαν πάντα οι οικογένειες των κτηνοτρόφων (κύτταρο της κοινωνικής ζωής).

Μέχρι το 1960 ο μετακινούμενος πληθυσμός αιγοπροβάτων αντιπροσώπευε περίπου το 30% του συνολικού πληθυσμού.

The origins of transhumant livestock farming

It is an evolution of nomadic livestock farming that flourished particularly over the Ottoman Empire, where we had a free movement of herds among the pasture of the vast empire for more than twice a year. It is reported that herds from Eastern Macedonia and Thrace were moving to the coast of Smyrna to "overflow".

Following its dissolution and the definition of national borders, the herds' movements were limited within the national borders of each territory twice a year between summer and winter pastures.

The purpose of the transhumance of the herds was to ensure the feeding of the livestock.

The basis of the economic function of transhumant sheep and goat farming system was the "tseligato" (cooperative flock). The moving of the herds were always accompanied by the families of the farmers (cell of social life).

Until 1960, the population of sheep and goats which was moving represented about 30% of the total population.

Σήμερα...

Η Μετακινούμενη Κτηνοτροφία, ένα εκτατικό σύστημα εκτροφής στα πλαίσια μιας σύγχρονης προσέγγισης

Σήμερα απαντάται στην Ελλάδα και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες (π.χ. Γαλλία, Ιταλία Ισπανία, Αυστρία, Ιρλανδία, Βαλκάνια κ.α.). Στη χώρα μας αντιπροσωπεύει περίπου το 7% του συνολικού πληθυσμού αιγοπροβάτων με περισσότερες από 3000 μετακινούμενες εκτροφές.

Σκοπός των μετακινήσεων των κοπαδιών παραμένει η οικονομικότερη διατροφή αλλιά και ο έντονος συναισθηματικός δεσμός πολλών κτηνοτρόφων με τα ορεινά χωριά τους από όπου κατάγονται.

Οι κυριότερες χειμερινές διαβιώσεις εντοπίζονται στη Θεσσαλία και στη Στερεά Ελλάδα, καθώς στις δύο αυτές Περιφέρειες διαχειμάζει το 50% των μετακινούμενων εκτροφών και άνω του 50% των μετακινούμενων αιγοπροβάτων.

Οι κυριότερες θερινές διαμονές των μετακινούμενων κοπαδιών εντοπίζονται στη Δυτική Μακεδονία, την Ήπειρο και λιγότερο στη Φωκίδα, την Ευρυτανία και την Αρκαδία.

Η απόσταση μεταξύ χειμερινών - θερινών βοσκοτόπων κυμαίνεται από 50 μέχρι 350 χιλιόμετρα.

Η μετακίνηση των κοπαδιών μέχρι τη δεκαετία του 1970 γινόταν πεζή, τόσο την άνοιξη (συνήθως αρχές Μαΐου), όσο και το φθινόπωρο (τέλη Οκτωβρίου - αρχές Νοεμβρίου). Σήμερα τα περισσότερα κοπάδια μετακινούνται με ειδικά διαμορφωμένα φορτηγά, ωστόσο ένας αξιόλογος αριθμός κοπαδιών μετακινείται και σήμερα πεζή (με τα πόδια) ιδιαίτερα όταν οι αποστάσεις είναι μικρές.

Today...

Transhumant Livestock, an expansive breeding system in the context of a modern approach

Today it is found in Greece and in other European countries (France, Italy, Spain, Austria, Ireland, the Balkans, etc.). In our country, it represents approximately 7% of the total sheep and goat population with more than 3000 transhumant herds. The purpose of transhumant herds remains their most economical way of feeding, but also the strong emotional bond of many livestock farmers with their mountain villages where they come from.

The main winter livelihoods are found in Thessaly and Central Greece, as in these two regions it overwhelms 50% of seasonal transhumance herds and more than 50% of transhumant sheep and goats.

The main summer residence of moving herds are found in Western Macedonia and Ioannina and less in Fokida, Evritania and Arcadia.

The distance between winter - summer pastures ranges from 50 to 350 kilometers.

The movement of the herds until the 1970s was on foot, both in spring (usually early May) and in the fall (late October - early November) time. Today most flocks are moving with specially designed trucks, but a notable number of flocks are still on foot (on foot) especially when the distances are short.

Ο πολυλειτουργικός ρόλος της μετακινούμενης αιγοπροβατοτροφίας

- Γεωργική πολιτιστική κληρονομιά
- Ανάπτυξη ορεινών και μειονεκτικών αγροτικών περιοχών
- Παραγωγή ιδιαίτερων γαλακτοκομικών προϊόντων
- Αξιοποίηση ορεινών βοσκοτόπων και οριακών εκτάσεων - βιοποικιλότητα
- Προστασία γενετικής ποικιλότητας και πόρων
- Διατήρηση αυτόχθονων φυλών
- Συνδέεται άμεσα με τη διαμόρφωση του φυσικού τοπίου

*Σαν ένας ακούραστος γλύπτης, το κοπάδι λαξεύει το φυσικό τοπίο
σε ένα γλυπτό που διαμορφώνεται ανά τους αιώνες.*

The multifunctional role of transhumant sheep and goat farming system

- Agricultural cultural heritage
- Development of mountainous and disadvantaged rural areas
- Production of special dairy products
- Utilization of mountain pastures and marginal lands - biodiversity
- Protection of genetic diversity and resources
- Preservation of indigenous breeds .
- Is directly linked to the configuration of the natural landscape.

*Like a tireless sculptor, the flock carves the natural landscape
in a sculpture shaped by the centuries*

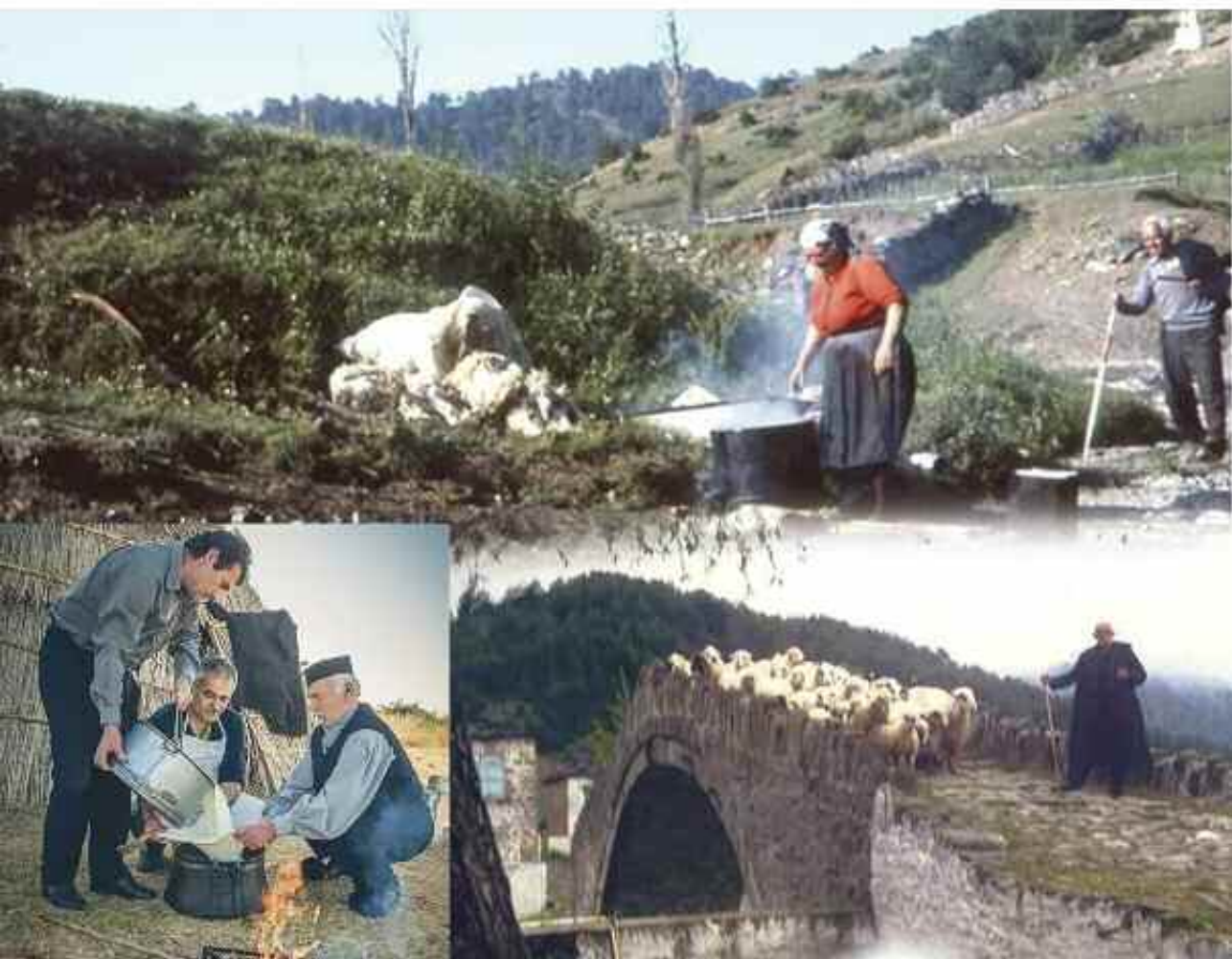

Πολιτιστική κληρονομιά της μετακίνησης

Έχουμε μια ιστορία να διηγηθούμε....

Η μετακινούμενη κτηνοτροφία λειτούργησε στο πλαίσιο ενός συνόλου άγραφων νόμων, αξιών, παραδόσεων, εθίμων, ενός πολιτισμού ιδιαίτερα ζωντανού σε όλους τους τομείς της διαβίωσης που διασώζεται μέχρι σήμερα προσαρμοσμένος βέβαια στις σύγχρονες συνθήκες της κοινωνίας. Ένα σύνολο πολιτιστικών στοιχείων (μουσική, χοροί, ήθη και έθιμα), έχουν διαμορφώσει την πολιτιστική ταυτότητα των ορεινών και πεδινών περιοχών όπου μετακινούνταν τα κοπάδια.

Συνδέεται με συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες (Βλάχοι, Σαρακατσάνοι, Κουπατσάραιοι) και γενικότερα κατοίκων ορεινών περιοχών της ηπειρωτικής αλλή και νησιωτικής Ελλάδας. Οι πληθυσμοί αυτοί επιβίωσαν σε δύσκολες συνθήκες δημιουργώντας δύο πατρίδες και διατηρώντας, έτσι, ζωντανές τόσο τις περιοχές θερινής διαβίωσης τους, όσο και αυτές στις οποίες διαχειρίζαν.

Η κουλτούρα της μετακίνησης αποτέλεσε παράγοντα διαμόρφωσης της διαδικασίας κοινωνικοοικονομικής εξέλιξης των αγροτικών περιοχών της χώρας. Διαφοροποιείται μεταξύ περιοχών (μουσική, χειροτεχνία, ήθη, έθιμα) αλλά όχι ως προς την ουσία της. Σε όλες τις προφορικές μαρτυρίες φαίνεται ότι οι μετακινήσεις κοπαδιών και ποιμενικών οικογενειών πραγματοποιούνταν σύμφωνα με μια συγκεκριμένη παραδοσιακή τακτική, η οποία δεν τροποποιήθηκε σε καμιά ιστορική συγκυρία και συνεχίστηκε αδιάλειπτα μέχρι και τους πρόσφατους χρόνους.

Κάθε ταξίδι, κάθε κονάκι, κάθε ημέρα πορείας συνοδεύεται και από μια ιστορία ή ένα χαρακτηριστικό περιστατικό και στο σύνολό τους αποτελούν τις ιστορίες της «στράτας».

Η μετακινούμενη κτηνοτροφία από το 2017 περιλαμβάνεται στον κατάλογο της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού μετά από συστηματική συνεργασία της αρμόδιας διεύθυνσης με το Δίκτυο Μετακινούμενων Κτηνοτρόφων και από το Δεκέμβριο του 2020 στον αντίστοιχο κατάλογο της UNESCO.

Cultural heritage of transhumance

We have a story to tell

The transhumant livestock system is operated within the framework of a set of unwritten laws, values, traditions, customs, a culture particularly alive in all areas of living that is preserved to this day adapted to the modern conditions of society.

A total of cultural elements (music, dances, manners and customs), have shaped the cultural identity of the mountainous and lowland areas where the herds moved

It is associated with specific population groups (Vlachs, Sarakatsanaioi, Koupatsaraioi) and more generally inhabitants of mountainous regions of mainland and island Greece.

These populations survived in difficult conditions by creating two homelands and, thus, keeping alive both their summer living areas and those in which they wintered.

The culture of transhumance was a shaping factor in the socio-economic development process of the rural areas of the country.

It differs between regions (music, crafts, manners, customs) but not in its essence.

In all the oral testimonies it appears that the movements of herds and pastoral families were carried out according to a certain traditional tactic, which was not modified at any historical moment and continued uninterrupted until recent times.

Every journey, every residence, every day of the march is accompanied by a story or a typical incident and together they constitute the stories of the "walker".

Transhumant livestock system has been included in the list of intangible cultural heritage of the Ministry of Culture and Sports since 2017 after systematic cooperation of the competent directorate with the Network of Transhumant Livestock Breeders and since December 2020 in the corresponding list of UNESCO.

Το Δίκτυο των Μετακινούμενων Κτηνοτρόφων

Είναι σωματείο μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα το οποίο ιδρύθηκε το 2015 με έδρα στην Αβερώνφειο Σχολή Λάρισας. Τα μέλη του είναι κυρίως μετακινούμενοι κτηνοτρόφοι και επιστήμονες διαφόρων ειδικοτήτων που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με τη μετακινούμενη κτηνοτροφία.

Οι σκοποί του Σωματείου

α. Η διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς και της κουζίνας της μετακίνησης της κτηνοτροφίας, εν γένει.

β. Η ανάδειξη της πολιτιστικής, περιβαλλοντικής και οικονομικής αειφορίας του μετακινούμενου συστήματος εκτροφής ζώων.

γ. Η ανάδειξη της βιωσιμότητας του μετακινούμενου συστήματος εκτροφής ζώων με σκοπό την προστασία και τη συνέχισή του στο μέλλον.

δ. Η προώθηση της περιβαλλοντικής προστασίας, της αειφόρου χρήσης της γης και των φυσικών πόρων καθώς και η διατήρηση της γενετικής ποικιλότητας στο πλαίσιο που ορίζει η Κοινή Αγροτική Πολιτική και η περιβαλλοντική πολιτική της χώρας.

ε. Η ανάδειξη πολιτιστικών στοιχείων που απορρέουν από το σύστημα και η αξιοποίησή τους στο πλαίσιο αναπτυξιακών πρωτοβουλιών.

στ. Η διαχείριση προγραμμάτων, είτε αυτόνομα, είτε σε συνεργασία με φορείς στην Ελλάδα ή με Δίκτυα του εξωτερικού, στο πλαίσιο της επίτευξης των σκοπών του Δικτύου.

ζ. Η διάχυση της εμπειρίας που προκύπτει από τη μελέτη του συστήματος και από την ανάληψη άλλων επικείμενων πρωτοβουλιών που θα αναληφθούν από το Δίκτυο.

η. Η ανάδειξη των παραγόμενων από το σύστημα της μετακινούμενης κτηνοτροφίας προϊόντων

Network of Transhumant Livestock Breeders

It is a non - profit association that was founded in 2015 and is based in the Averofio School of Larissa. Its members are mainly transhumant livestock breeders and scientists of various specialties directly or indirectly related to transhumant livestock farming.

The purposes of the Association

- a. The management of cultural heritage and the culture of transhumant livestock, in general.
- b. Highlighting the cultural, environmental and economic sustainability of the transhumant livestock farming system.
- c. Highlighting the viability of the transhumant livestock farming system in order to protect and continue it in the future.
- d. The promotion of environmental protection, the sustainable use of land and natural resources as well as the preservation of genetic diversity within the framework defined by the Common Agricultural Policy and the country's environmental policy.
- e. The highlighting of cultural elements resulting from the system and their utilization in the context of development initiatives.
- f. The management of programs, either autonomously or in collaboration with agencies in Greece or with Networks abroad, in the context of achieving the Network's goals.
- g. The dissemination of the experience resulting from the study of the system and from the undertaking of other initiatives to be undertaken by the Network.
- h. The promotion of the products produced by the transhumant livestock system.

Δράσεις

Το Δίκτυο από την ίδρυσή του μέχρι σήμερα πραγματοποιήσε - συμμετείχε στις παρακάτω δράσεις:

- Οργάνωση ημερίδας στη Βλάστη Κοζάνης. (Αύγουστος 2017. Διαδρομές και Πολιτισμός της Νομαδικής Κτηνοτροφίας).
- Οργάνωση ημερίδας στα Θεοδώριανα Άρτας. (Αύγουστος 2018. Μετακινούμενη Κτηνοτροφία, Αυτή Πολιτιστική Κληρονομιά. Ο δρόμος προς την UNESCO)
- Συνάντηση εργασίας από κοινού με το Ινστιτούτο Κτηνιατρικών Ερευνών του ΕΛΓΟ (Θεσσαλονίκη Σεπτέμβριος 2016. Ο πολυλειτουργικός ρόλος της μετακινούμενης κτηνοτροφίας. Διατήρηση και Βιωσιμότητα σε Ελλάδα και Τουρκία)
- Συμμετοχή σε ημερίδα για το περιβάλλον της Τράπεζας Πειραιώς (Νοέμβριος 2017. Η διαχρονική συμβολή της μετακινούμενης κτηνοτροφίας στη διαμόρφωση του φυσικού τοπίου).
- Συμμετοχή στη δεύτερη συνάντηση του Δικτύου των Ευρωπαίων Βοσκών (European shepherds Network (Γαλλία, Σεπτέμβριος 2016).
- Συμμετοχή στο Money Show (Θεσσαλονίκη, Απρίλιος 2018. Μια σύγχρονη προσέγγιση του μετακινούμενου συστήματος εκτροφής).

ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΝΟΜΑΔΙΚΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

5 & 6 ΒΛΑΣΤΗ ΚΟΖΑΝΗΣ
ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 2017

5 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΣΑΒΒΑΤΟ
Τοπική Νομαδική Έκθεση Εθνομουσείον

6 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΚΥΡΙΑΚΗ
Εργαστήριο παραδοσιακής βιοτεχνίας

ΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΝΟΜΑΔΙΚΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ Ο ΔΡΟΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΥΝΕΣΚΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

4 & 5 ΘΕΟΔΩΡΙΑΝΑ ΑΡΤΑΣ
ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 2018

4 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΣΑΒΒΑΤΟ
Τοπική Νομαδική Έκθεση Εθνομουσείον

5 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΚΥΡΙΑΚΗ
Εργαστήριο παραδοσιακής βιοτεχνίας

ΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΝΟΜΑΔΙΚΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ Ο ΔΡΟΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΥΝΕΣΚΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

27 & 28 ΙΟΥΛΙΟΥ 2019
Αγροφά Ευρυτανίας

3η Συνάντηση Μετακινούμενων Κτηνοτρόφων

27 ΙΟΥΛΙΟΥ ΣΑΒΒΑΤΟ
Τοπική Νομαδική Έκθεση Εθνομουσείον

28 ΙΟΥΛΙΟΥ ΚΥΡΙΑΚΗ
Εργαστήριο παραδοσιακής βιοτεχνίας

ΗΜΕΡΙΔΑ

Δράσεις

- Συμμετοχή σε ημερίδα στα πλαίσια των εκδηλώσεων «Δημήτρια» (Θεσσαλονίκη, Οκτώβριος 2018).
- Οργάνωση ημερίδας στα Άγραφα Ευρυτανίας. (Ιούλιος 2019, Διαδρομές και Πολιτισμός της Μετακινούμενης Κτηνοτροφίας. Ο δρόμος προς την ΟΥΝΕΣΚΟ. Παγκόσμια Πολιτιστική Κληρονομιά)
- Συμμετοχή σε ημερίδα με θέμα: Επισιτιστική Ασφάλεια, Κτηνοτροφία, Παρόν και Μέλλον, Νέο Αγροτικό Σύμφωνο 2040 (Αργυροπούλη Τυρνάβου 2 Σεπτεμβρίου 2022)
- Συμμετοχή στο Συνέδριο: Διεθνές Εργαστήριο μεταφοράς γνώσης για τη Μετακινούμενη Κτηνοτροφία. (1 - 4 Σεπτεμβρίου 2022, Ανω Πεδινά Ζαγορίου)
- Συμμετοχή στο Επιστημονικό Συμπόσιο: Το Τοπίο και η Ιστορία του. (28-30 Οκτωβρίου 2022, Νεστόριο Καστοριάς)

Βλέστη Κοζάνης, 5 & 6 Αυγούστου 2017

Actions

The Network, since its foundation until today, has carried out/participated in the following actions:

- Organization of a workshop in Vlasti Kozani. (August 2017. Routes and Culture of Nomadic Livestock).
- Organization of a conference in Theodoriana Arta. (August 2018. Transhumant Livestock, Intangible Cultural Heritage. The road to UNESCO)
- Participated in a meeting with the Veterinary Research Institute of ELGO (Thessaloniki September 2016. The multifunctional role of transhumant livestock farming. Conservation and Sustainability in Greece and Turkey)
- Participation in a conference on the environment organized by Piraeus Bank (November 2017. The long-term contribution of transhumant livestock farming to the formation of the natural landscape).
- Participation in the second meeting of the European shepherds Network (France, September 2016).

Θεοδώρανα Άρτας 4 & 5 Αυγούστου 2018

Actions

- I Participation in the Money Show (Thessaloniki, April 2018. A modern approach to the transhumant breeding system).
- Participation in a workshop within the "Dimitria" events (Thessaloniki, October 2018).
- Organization of a conference in Agrafta Evrytania. (July 2019. Routes and Culture of Transhumant Livestock. The road to UNESCO. World Cultural Heritage)
- Participation in a conference on: Food Security, Livestock, Present and Future, New Agricultural Pact 2040 (Argyropouli Tyrnavou September 2, 2022)
- Participation in the Conference: International Knowledge Transfer Workshop for Transhumant Livestock Farming System. (September 1-4, 2022, Ano Pedina of Zagori.)
- Participation in the Scientific Symposium: The Landscape and its History (October 28-30, 2022, Nestorio Kastoria.)

Άγραφα Ευρυτανίας 27 & 28 Ιουλίου 2019

Στοιχεία Επικοινωνίας / Contact info

3ο χλμ. Π.Ε.Ο Λάρισας - Θεσσαλονίκης, Κτίριο ΕΛΓΟ Δήμητρα
Τ.Κ 41336

3rd km Regional National Road Larisa - Thessaloniki

Building ELGO Dimitra

Postal Code: GR 41336

Λάγκα Βασιλική / Lagka Vasiliki

✉ lagka@ap.teithe.gr

☎ +30 6945705708

Ράγκος Αθανάσιος / Ragkos Athanasios

✉ ragkosagrecon@gmail.com

☎ +30 6937414305

Σδρούλιας Θεόδωρος / Sdroulias Theodoros

✉ tsdro@tee.gr

☎ +30 6972212150

✉ diktyometakinoumenwn@gmail.com

🌐 www.metakinoumena.gr

